

INPHAWSA

ฉบับที่ ๒๕ เดือน

ก.ย.

พ.ศ. ๒๕๖

หน้า ๒๑

รายงานพิเศษ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ถือเป็นภาคที่มีพื้นที่การเกษตรมากที่สุดในประเทศไทย แต่ตัวการขยายตัวของผลผลิตด้านการเกษตรล่าสุด เนื่องจากมีปัญหาดูแลหลายประการ ปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งคือดินเค็ม แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเฉพาะ กรมพัฒนาที่ดิน ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงภาคเอกชน ได้ดำเนินโครงการแก้ปัญหาดินเค็มมาอย่างต่อเนื่องจนได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ

นายไพรัช พงษ์วิเชียร นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการศูนย์และพัฒนาการจัดการดินเค็ม สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กล่าวว่า ปัญหาดินเค็ม นอกจากเกิดจากรมรชาติแล้ว ยังเกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการตัดไม้ทำลายป่า การทำนาเกลือ และการขุดบ่อน้ำในพื้นที่ดินเค็ม เป็นต้น ดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกาะกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกจังหวัด ยกเว้น จังหวัดเลยและมุกดาหาร และพื้นที่ปัญหาดินเค็มมาก เช่นจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น สักขะละที่พบคือจะเห็นความเกลือในช่วงฤดูแล้งชัดเจน ที่จะตายเป็นหย่อมๆ พื้นที่บางแปลงจะขึ้นไม่ได้ จะมีพืชบางชนิดที่ทนเค็มพอขึ้นได้

ดินเค็มแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ดินเค็มน้อย ดินเค็มปานกลาง และดินเค็มจัด ซึ่งต้องทำ การพัฒนาที่ดิน ใช้เกณฑ์ในการแบ่งคือ ดูจากปริมาณความเกลือ ถ้าความเกลือประมาณ 1% จะเป็นดินเค็มน้อย ความเกลือ 10-15% จะเป็นดินเค็มปานกลาง และความเกลือ 15-50% จะเป็นดินเค็มจัด สำหรับแนวทางการดินเค็ม จะพิจารณาจากระดับความเค็มของดิน กรณีที่เป็นดินเค็มน้อย หรือดินเค็มปานกลางเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ในการปลูกข้าว แต่สำหรับดินเค็มจัดจะอยู่ในระดับต่ำ โดยการกรม

นายไพรัช พงษ์วิเชียร นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการศูนย์และพัฒนาการจัดการดินเค็ม สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

การพัฒนาที่ดินแนะนำเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ดินเค็ม ต้องมีการเตรียมดินที่ดี ปรับระดับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ และมีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเน้นใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่นสลาอ์ฟักซึ่งเป็นปุ๋ยพืชสด ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพที่ทนต่อดินเค็ม เช่น ข้าวขาวดอกมะลิ 105 การจัดการน้ำที่ดี ในที่ๆพอมิน้ำ หลังการเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรควรพรวนดินจะปลูกพืชผักเศรษฐกิจได้ โดยปรับปรุงดินบำรุงด้วยอินทรีย์วัตถุ คือ แกลบ ปุ๋ยคอก

ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เลือปลูกพืชทนเค็มเช่น หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือเทศ กล้วย ขั้วแตงแคนตาลูป บร็อคโคลี่ คะน้า และควรมีการคลุมดินหลังปลูกเพื่อรักษาความชื้นและป้องกันการสะสมของเกลือที่ผิวดิน ส่วนในการฉีที่เป็นดินเค็มจัด จะเน้นการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยปลูกไม้ยืนต้นโตเร็วที่ทนเค็มจัด เช่น กระถินออสเตรเลีย (Acacia ampliceps) และหญ้าน้ำจืด ซึ่งเป็นหญ้าทนเค็ม ที่เราเฝ้า มาจากต่างประเทศสามารถขยายผลไปในพื้นที่ดินเค็ม ซึ่งเกษตรกรยอมรับ สภาพแวดล้อมเริ่มดีขึ้น ระบบนิเวศเริ่มฟื้นตัวและสิ่งมีชีวิตต่างๆก็จะกลับคืนมา ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากทุ่งเมืองเพี้ย ค.เมืองเพี้ย

อ.บ้านฝาง จ.ขอนแก่น หลังจากรัฐมนตรีแต่งตั้งกล่าวไปปลูกประมาณ 4-5 ปี ร่วมปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรสามารถกลับมากปลูกข้าวได้ อีกวิธีหนึ่งที่ใช้จัดการดินเค็มจัด คือ ใช้ทางด้านระบบวิศวกรรม โดยการขุดระบายน้ำเค็ม แต่จะลงทุนสูง ซึ่งทางการพัฒนาที่ดินก็มีโครงการนำร่องอยู่ที่เมืองเพี้ยเช่นกัน โดย

การขุดระบายน้ำ รักษาระดับน้ำใต้ดินไว้ และระบายน้ำเค็มออก หลังการดำเนินการ ความเค็มของดินก็จะลดลง เกษตรกรสามารถใช้น้ำที่ปลูกพืชได้

ส่วนในพื้นที่ที่ไม่เค็ม แต่มีศักยภาพที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาดินเค็มได้ อย่างพื้นที่ที่เป็นเนินที่เป็นพื้นที่รับน้ำ ควรที่จะปลูกข้าว รักษาป่าเอาไว้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็ม แต่สำหรับหลายพื้นที่ใช้ระยะเวลานาน เกษตรกรไม่ค่อยยอมรับมากนัก เกษตรกรต้องการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนได้

ผลผลิตเร็ว ทางกรมพัฒนาที่ดินจึงมีการปรับแนวทางในการดำเนินการ โดยจัดทำโครงการพัฒนาบ่อน้ำบาดาลเพื่อสูบน้ำใต้ดินบริเวณดังกล่าวขึ้นมาใช้เพื่อลดระดับน้ำใต้ดิน ซึ่งเป็นแนวทางการนี้ที่ใช้ได้ผล และเกษตรกรก็ยอมรับ เพราะว่าน้ำที่สูบน้ำขึ้นมา เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรในฤดูแล้งได้

โดยมีโครงการนำร่องอยู่ที่ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น โดยทางการพัฒนาที่ดินลงทุนจัดบ่อให้นอกจากนี้ยังได้ให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำบ่อน้ำที่รับน้ำ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรเอาน้ำขึ้นมาใช้มากขึ้น ซึ่งจะมีส่วนหนึ่งในการช่วยป้องกันการแพร่กระจายดินเค็ม

นายไพรัช กล่าวอีกว่า จากแนวทางในการแก้ปัญหาดินเค็มที่กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการอยู่ประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนงานพัฒนาที่ดินเขต 5 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการฟื้นฟู แต่ใช้ปัญหาดินเค็มแบบบูรณาการ ซึ่งหน่วยงานกรมพัฒนาที่ดิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น สวทช. และ

ภาคเอกชน เช่น SCG ให้เป็นพันธมิตรที่มุ่งเมืองเพี้ย ด.เมืองเพี้ย อ.บ้านฝาง จ.ขอนแก่น จนกลายมาเป็นโมเดลที่สามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่ที่มีปัญหาดินเค็มที่อื่นๆ ได้

สำหรับปี 2558 ซึ่งเป็นปีดินสากล (International Year of Soil 2015) นั้น กรมพัฒนาที่ดินจะจัดงานประจำปีในการจัดการประชุมวิชาการเรื่องดินระดับโลก เพื่อเฉลิมฉลองปีดินสากล ซึ่งจะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 26 - 30 เมษายน 2558 ณ โรงแรมพูลแมน ขอนแก่น ราชธานี จังหวัดขอนแก่น การประชุมก็จะมีทั้งภาคบรรยาย ภาคนิทรรศการ และทัศนศึกษา โดยที่หนึ่งในพื้นที่จัดงานคือผลสำเร็จในการแก้ปัญหาดินเค็มที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมทุ่งเมืองเพี้ย จังหวัดขอนแก่น ที่จะแสดงให้เห็นถึงการจัดการปัญหาดินเค็มโดยเน้นการจัดการแบบบูรณาการ ทั้งคน ทั้งงาน ทั้งหลายๆ หน่วยงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น มหาวิทยาลัยขอนแก่น สวทช. SCG หน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดิน ที่ทำงานร่วมกันที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 จนประสบผลสำเร็จ อย่างไวก็ตาม หวังว่าการประชุมครั้งนี้ นักวิชาการจะได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดินที่มีปัญหาต่างๆ รวมทั้งปัญหา

ดินเค็ม มานำเสนอเผยแพร่และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นร่วมกัน ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายของนักวิชาการเกี่ยวกับดิน ไม่ใช่เฉพาะดินเค็มอย่างเดียวเกี่ยวกับดินทั้งหมด เพื่อเป็นประโยชน์กับเกษตรกรต่อไป.

